

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ПОЛТАВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА
ІМЕНІ ЮРІЯ КОНДРАТЮКА»**

Факультет філології, психології та педагогіки

Кафедра психології та педагогіки

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор із науково-педагогічної та
навчальної роботи

А.М. Мартиненко

2024 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«ПСИХОЛОГІЯ АДИКТИВНОЇ ПОВЕДІНКИ»

(назва навчальної дисципліни)

підготовки **магістра**

(назва ступеня вищої освіти)

спеціальності **053 «Психологія»**

(код і назва спеціальності)

**Полтава
2024 рік**

Робоча програма з дисципліни «**Психологія адиктивної поведінки**» для студентів спеціальності 053 «Психологія» другого (магістерського) рівня вищої освіти. Складена відповідно до освітньої програми «Практична психологія», 2024 року.

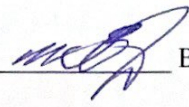
Розробник : Тесленко М.М., к. пед. н., доцент, доцент кафедри психології та педагогіки.

ПОГОДЖЕНО

Гарант освітньої програми Вікторія ШЕВЧУК

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри психології та педагогіки

Протокол від «27» серпня 2024 року №1

Т.в.о. завідувача кафедри психології та педагогіки Вікторія ШЕВЧУК

«27» серпня 2024 року

Схвалено навчально-методичною комісією факультету філології, психології та педагогіки

Протокол від «29» серпня 2024 року №1

Голова навчально-методичної комісії Віктор ЧЕРНИШОВ

«29» серпня 2024 року

© Тесленко М. М., 2024 рік

© Національний університет імені Юрія Кондратюка, 2024 рік

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, ступінь вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни
		Форма навчання денна
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»	Вибіркова
Загальна кількість годин – 90		
Модулів – 1	Спеціальність 053 «Психологія»	Рік підготовки: 1-й
Змістових модулів – 1		Семестр 2-й
		Лекції 10 год.
		Практичні, семінарські 22 год.
		Лабораторні -
Індивідуальне завдання – не передбачено	Ступінь вищої освіти <u>магістр</u>	Самостійна робота 58 год.
		Індивідуальна робота: -
		Вид контролю: диференційований залік

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить: для денної форми навчання – 32/58.

2. Мета навчальної дисципліни

2.1. **Мета навчальної дисципліни «Психологія адиктивної поведінки»:** засвоєння студентами знань з питань етіології, патогенезу, клінічних проявів хімічних та нехімічних залежностей, оволодіння методами ранньої діагностики та профілактики адиктивної поведінки для забезпечення професійної компетентності майбутніх психологів.

Вивчення курсу формує наступні загальні компетентності: здатність проведення досліджень на відповідному рівні; вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми; цінування та повага різноманітності та мультикультурності; здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів); здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

Вивчення курсу формує наступні спеціальні (фахові, предметні) компетентності: здатність самостійно планувати, організувати та здійснювати психологічне дослідження з елементами наукової новизни та / або практичної значущості; здатність обирати і застосувати валідні та надійні методи наукового дослідження та/або доказові методики і техніки практичної діяльності; здатність здійснювати практичну діяльність (тренінгову, психотерапевтичну консультативну, психодіагностичну та іншу залежно від спеціалізації) з використанням науково верифікованих методів та технік; здатність організувати та реалізовувати просвітницьку та освітню діяльність для різних категорій населення у сфері психології; здатність ефективно взаємодіяти з колегами в моно- та мультидисциплінарних командах; здатність приймати фахові рішення у складних і непередбачуваних умовах, адаптуватися до нових ситуацій професійної діяльності; здатність дотримуватися у фаховій діяльності норм професійної етики та керуватися загальнолюдськими цінностями; здатність здійснювати професійну діяльність у сфері практичної психології; розробляти програми психологічного супроводу.

3. Передумови для вивчення дисципліни

Попередньо опановані дисципліни: «Організація наукових досліджень та академічна доброчесність», «Психологія вищої школи», «Психологія сім'ї», «Актуальні проблеми практичної психології», «Технології психологічних тренінгів».

4. Очікувані результати навчання з дисципліни

В результаті вивчення навчальної дисципліни студенти повинні:

- Здійснювати пошук, опрацювання та аналіз професійно важливих знань із різних джерел із використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій.
- Розробляти просвітницькі матеріали та освітні програми, впроваджувати їх, отримувати зворотній зв'язок, оцінювати якість.
- Доступно і аргументовано представляти результати досліджень у писемній та усній формах, брати участь у фахових дискусіях.
- Здійснювати аналітичний пошук відповідної до сформульованої проблеми наукової інформації та оцінювати її за критеріями адекватності.

5. Критерії оцінювання результатів навчання

Критерієм успішного проходження здобувачем освіти підсумкового оцінювання може бути досягнення ним мінімальних порогових рівнів оцінок за запланованим результатом вивчення навчальної дисципліни.

Мінімальний пороговий рівень оцінки визначається за допомогою якісних критеріїв і трансформується в мінімальну позитивну оцінку числової (рейтингової) шкали.

Сума балів	Значення ЄКТС	Оцінка	Критерій оцінювання	Рівень компетентності
------------	---------------	--------	---------------------	-----------------------

90-100	А	Відмінно	Здобувач демонструє повні й міцні знання навчального матеріалу в обсязі, що відповідає робочій програмі дисципліни, правильно й обґрунтовано приймає необхідні рішення в різних нестандартних ситуаціях. Власні пропозиції Здобувача в оцінках і вирішенні практичних задач підвищує його вміння використовувати знання, які він отримав при вивченні інших дисциплін.	Високий, що повністю забезпечує вимоги до знань, умінь і навичок, що викладені в робочій програмі дисципліни.
82-89	В	Добре	Здобувач демонструє гарні знання, добре володіє матеріалом, що відповідає робочій програмі дисципліни, робить на їх основі аналіз можливих ситуацій та вміє застосовувати теоретичні положення при вирішенні практичних задач, але допускає окремі неточності. Вміє самостійно виправляти допущені помилки, кількість яких є незначною.	Достатній, що забезпечує Здобувачу самостійне вирішення основних практичних задач.
74-81	С	Добре	Здобувач в загальному добре володіє матеріалом, знає основні положення матеріалу, що відповідають робочій програмі дисципліни, робить на їх основі аналіз можливих ситуацій та використовує для рішення характерних/типових практичних завдань на професійному рівні. Додаткові питання про можливість використання теоретичних положень для практичного використання викликають ускладнення.	Достатній, конкретний рівень, за вивченим матеріалом робочої програми дисципліни.
64-73	Д	Задовільно	Здобувач засвоїв основний теоретичний матеріал, передбачений робочою програмою дисципліни, та розуміє постанову стандартних практичних завдань, має пропозиції щодо напрямку їх вирішень. Розуміє основні положення, що є визначальними в курсі, може вирішувати подібні завдання тим, що розглядалися з викладачем, але допускає значну кількість неточностей і грубих помилок, які може усунути за допомогою викладача.	Середній, що забезпечує достатньо надійний рівень відтворення основних положень дисципліни.
60-63	Е	Достатньо	Здобувач має певні знання матеріалу, передбаченого володіє основними положеннями на рівні, який визначається як мінімально допустимий. Правила вирішення практичних завдань з використанням основних теоретичних положень пояснюються з труднощами. Виконання практичних завдань значно формалізовано: є відповідність алгоритму, але відсутнє глибоке розуміння роботи та взаємозв'язків з іншими дисциплінами.	Середній, що є допустимим у всіх складових навчальної дисципліни.

35-59	FX	Незадовільно з можливістю повторно го складання я екзамену / заліку	Здобувач може відтворити окремі фрагменти з курсу. Незважаючи на те, що програму навчальної дисципліни Здобувач виконав, працював він пасивно, його відповіді під час практичних і лабораторних робіт в більшості є невірними, необґрунтованими. Цілісність розуміння матеріалу з дисципліни у здобувача відсутні.	Низький, не забезпечує практичної реалізації задач, що формуються при вивченні дисципліни.
0-34	F	Незадовільно з обов'язковим повторним	Здобувач повністю не виконав вимог робочої програми навчальної дисципліни. Його знання на підсумкових етапах навчання є фрагментарними. Здобувач не допущений до здачі екзамену/заліку.	Незадовільний, Здобувач не підготовлений до самостійного вирішення задач, які окреслює мета та завдання дисципліни.

6. Засоби діагностики результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання є: диференційований залік, проміжний міжсесійний контроль, стандартизовані тести, які опрацьовуються на практичних заняттях.

7. Програма навчальної дисципліни ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. Психологія адикцій

Тема 1. Загальна характеристика аддиктивної поведінки, закономірності розвитку

Психологія аддиктивної поведінки як міждисциплінарна галузь наукового знання. Групи різновидів аддиктивної поведінки. Концептуальні моделі походження залежної поведінки. Поняття про поведінкову норму і патологію. Підходи до оцінки поведінкової норми, патології і девіацій. Взаємодія індивіда з реальністю і типи девіантної поведінки. Делінквентний тип девіантної поведінки. Патохарактерологічний тип девіантної поведінки. Психопатологічний тип девіантної поведінки. Оснований на гіперздібностях тип девіантної поведінки. Адиктивний тип девіантної поведінки. Соціальні фактори в походженні адиктивної поведінки. Біологічні фактори адиктивної поведінки. Психологічні фактори адиктивної поведінки.

Практичне заняття №1.

Практичне заняття №2

Тема 2. Алкогольна залежність.

Загальна характеристика і класифікація хімічної залежності. Етапи формування хімічної залежності. Основні нейрофізіологічні механізми формування залежності від психоактивних речовин. Біологічна схильність до алкоголізму та наркоманії. Основні ознаки алкоголізму. Теоретичні моделі виникнення алкоголізму. Мотивація вживання спиртних напоїв. Форми вживання алкоголю. Границі і стадії алкоголізму як наркологічного захворювання.

Практичне заняття №3.

Практичне заняття №4.

Тема 3. Наркотична залежність.

Загальне уявлення про токсикоманію. Причини та мотиви вживання інгалянтів. Ознаки інтоксикації різноманітними токсикоманічними речовинами. Наслідки токсикоманії. Загальне уявлення про наркоманію. Формування психофізіологічної залежності від наркотичних речовин. Класифікація наркотичних речовин. Вплив наркотичних речовин на фізичне та психічне здоров'я.

Практичне заняття №5.

Практичне заняття №6.

Тема 4. Огляд діагностичних та психотерапевтичних методів при залежній поведінці

Методики діагностики хімічних адикцій (1.Тест Фагестрома на визначення ніотинової залежності. 2.Анкета Д.Хорна на визначення типу курильної поведінки. 3.Мічиганський скринінг тест алкоголізму (MAST). 4. Тест AUDIT (Alcohol Use Disorders Identification Test). 5. Скринуюча методика для виявлення алкоголізму (СМА, В.І.Полтавець). 6.Опитувальник схильності до відхиленої поведінки (А.Н.Орел). 7.Тест на діагностику хімічної залежності RAFFT. 8. Опитувальник для виявлення ранніх ознак алкоголізму (К.К.Яхін, В.Д.Менделевич). 9.Тест «Схильність до залежної поведінки» В.Д.Менделевич); Методики діагностики нехімічних адикцій 1.Тест на виявлення ігрової залежності (спілка анонімних гемблерів). 2.Тест Такера на виявлення ігрової залежності. 3.Тест на виявлення любовних адикцій (спілка анонімних любовних адиктів). 4.Тест Карнеса на виявлення сексуальної адикції (CARNES, 1989). 5.Тест Кіллінджер на виявлення працеголізму (Б.Кіллінджер, 1992). 6.Тест на інтернет-залежність (С.А.Кулаков, 2004). 7.Тест на дитячу інтернет-залежність (С.А.Кулаков,2004). 8.Тест на інтернет-адикцію (Т.А.Нікітіна, А.Ю.Єгорова). 9.Опитувальник Кімберлі Янг на інтернет-адикцію. 10.Тест на виявлення адикції стосунків (болтоголізм)).Види профілактики хімічної залежності. Програми профілактики хімічної залежності. Основні напрямки профілактики. Моделі та методи профілактики. Традиційні моделі та методи лікування хімічних залежностей.

Практичне заняття №7.

Практичне заняття №8.

Тема 5. Різні види нехімічних (поведінкових) залежностей.

Загальна характеристика та види нехімічних адикцій. Харчові адикції (переїдання, голодування). Розлади харчової поведінки (нервова анорексія, нервова булімія). Фактори, які сприяють розвитку ігроманії. Ознаки характерні азартним гравцям. Стадії та цикли протікання ігрової залежності. Загальна характеристика та ознаки соціально-прийнятливих форм залежностей. Працеголізм. Спортивна залежність. Релігійна залежність. Адикція стосунків. Адикція покупок

Практичне заняття №9.

Практичне заняття №10

Практичне заняття №11.

8. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	денна форма					
	у тому числі					
	лекції	практичні	лабораторні	Індивід. роб.	Самост. роб.	
1	2	3	4	5	6	7
Тема 1. Загальна характеристика аддиктивної поведінки,закономірності розвитку	18	2	4			12
Тема 2. Алкогольна залежність.	18	2	4			12
Тема 3. Наркотична залежність.	18	2	4			12
Тема 4. Огляд діагностичних та психотерапевтичних методів при залежній поведінці	18	2	4			12
Тема 5. Різні види нехімічних (поведінкових) залежностей.	18	2	6			10
Усього годин	90	10	22			58

9. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва питань	Кількість годин для денної форми
	Семінарські заняття не передбачені	

10. Теми практичних занять

№ з/п	Назва питань	Кількість годин для денної форми
1-2	<ol style="list-style-type: none"> 1. Психологія аддиктивної поведінки як міждисциплінарна галузь наукового знання. 2. Групи різновидів аддиктивної поведінки. 3. Концептуальні моделі походження залежної поведінки. 4. Поняття про поведінкову норму і патологію. 5. Підходи до оцінки поведінкової норми, патології і девіацій. 	4
3-4	<ol style="list-style-type: none"> 1. Загальна характеристика і класифікація хімічної залежності. 2. Етапи формування хімічної залежності. 3. Основнінейрофізіологічні механізми формування залежності від психоактивних речовин. 4. Біологічна схильність до алкоголізму та наркоманії. 5. Основні ознаки алкоголізму. Теоретичні моделі виникнення алкоголізму. 	4

	6. Мотивація вживання спиртних напоїв. Форми вживання алкоголю.	
5-6	<ol style="list-style-type: none"> 1. Загальне уявлення про токсикоманію. Причини та мотиви вживання інгалянтів. 2. Ознаки інтоксикації різноманітними токсикоманічними речовинами. 3. Наслідки токсикоманії. Загальне уявлення про наркоманію. 4. Формування психофізіологічної залежності від наркотичних речовин. 	4
7-8	<ol style="list-style-type: none"> 1. Методики діагностики адикцій. 2. Види профілактики хімічної залежності. 3. Програми профілактики хімічної залежності. 4. Основні напрямки профілактики. 5. Моделі та методи профілактики. 	4
9-11	<ol style="list-style-type: none"> 1. Загальна характеристика та види нехімічних адикцій. 2. Харчові адикції (переїдання, голодування). 3. Розлади харчової поведінки (нервова анорексія, нервова булімія). 4. Фактори, які сприяють розвитку ігроманії. Ознаки характерні азартним гравцям. Стадії та цикли протікання ігрової залежності. 5. Загальна характеристика та ознаки соціально-сприйнятливих форм залежностей. Працеголізм. 6. Спортивна залежність. Релігійна залежність. 	6
	Разом	22

11. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва питань	Кількість годин для денної форми
	Не передбачені	

12. Самостійна робота

Метою самостійної роботи студентів є: розвиток вмінь працювати з літературними джерелами та електронними носіями, складати конспекти, аналізувати теоретичний та емпіричний матеріал, складати порівняльні таблиці, структурно-логічні схеми, порівнювати різні наукові концепції, теорії, закономірності та робити обґрунтовані висновки.

Види самостійної роботи:

- пошук відповіді на запитання у вказаних джерелах інформації;
- тлумачення спеціальних термінів та понять, які зустрічаються у тексті, за словником;
- складання розгорнутого плану відповіді;
- виписування основних тез відповіді;
- складання списку додатково використаної літератури;
- підготовка до виконання модульної контрольної роботи (тестування);
- підготовка до складання диференційованого заліку за контрольними питаннями.

**Питання
для самостійного вивчення студентами**

№ з/п	Назва питань	Кількість годин для денної форми
1.	Особистісні риси підлітків схильних до адиктивної поведінки. Поведінкові реакції підліткового віку. Прояв адиктивної поведінки залежно від типу акцентуації характеру.	12
2.	Границі і стадії алкоголізму як наркологічного захворювання.	12
3.	Класифікація наркотичних речовин. Вплив наркотичних речовин на фізичне та психічне здоров'я	12
4.	Традиційні моделі та методи лікування хімічних залежностей.	12
5.	Адикція стосунків. Адикція покупок	10
	Разом	58

13. Індивідуальне завдання

Не передбачено планом, але за бажанням студентів можливо написання рефератів, яке оцінюється до 5 балів)

14. Методи навчання

При викладанні дисципліни застосовуються словесні, наочні та практичні методи навчання:

Методи за характером навчально-пізнавальної діяльності студентів: проблемного навчання (проблемного викладення матеріалу, створення проблемних ситуацій; групового вирішення проблемних задач); частково-пошуковий (евристичних запитань); дослідницький (есе, наукові доповіді).

Методичні прийоми як компоненти методів: вербальні (бесіда, пояснення); ілюстративно-демонстраційні (ілюстрування, демонстрування); прикладні (практичні завдання); інтерактивні (мозковий штурм).

Методи за формою організації навчання: лекції (проблемна лекція); практичні заняття; самостійна робота студентів (позааудиторна, науково-дослідна робота студентів).

Методи оцінювання: усний контроль (усний індивідуальний, усний фронтальний) письмовий контроль (письмовий фронтальний); тестовий контроль.

15. Методи контролю

Поточний контроль успішності засвоєння студентами навчального матеріалу може здійснюватися шляхом опитування й оцінювання знань студентів під час практичних занять, оцінювання виконання студентами самостійної роботи та індивідуальних завдань, проведення і перевірки письмових контрольних робіт, тестування або в ході індивідуальних співбесід зі студентами під час консультацій. Вибір конкретних форм і методів поточного контролю знань студентів залежить від викладача і доводиться до їхнього відома на першому практичному занятті. Модульний контроль є частиною поточного контролю і має на меті перевірку засвоєння студентом певної сукупності знань та вмінь, що формують відповідний модуль. Він реалізується шляхом проведення спеціальних контрольних заходів (у формі тестування чи написання студентами контрольних робіт), проводиться наприкінці кожного змістового модулю за рахунок

аудиторних занять, під час групових консультацій або ж за рахунок часу, відведеного на самостійну роботу студентів. На підставі результатів модульного контролю здійснюється міжсесійний контроль (атестація).

Підсумковий контроль здійснюється у формі диференційованого заліку.

16. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне оцінювання, тестування, самостійна та індивідуальна робота					Диференційований залік	Сума
Змістовий модуль 1					Індивідуальні завдання	
T1	T2	T3	T4	T5	-	30
15	15	15	15	10		

Шкала оцінювання: національна та ECTS

100-бальна рейтингова система оцінювання	Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за національною шкалою для екзамену, диференційованого заліку, курсового проекту (роботи), практики
90 – 100	A – відмінно	5 – відмінно
82 – 89	B – дуже добре	4 – добре
74 – 81	C – добре	
64 – 73	D – задовільно	3 – задовільно
60 – 63	E – достатньо	
35 – 59	FX – незадовільно з можливістю повторного складання	2 – незадовільно
0 – 34	F – незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	

Правила модульно-рейтингового оцінювання знань

Загальна трудомісткість дисципліни – 100 балів, із них :

при семестровому контролі у вигляді диференційованого заліку на поточний контроль відведено 70 балів (для допуску до диференційованого заліку необхідно мати не менше 35 балів поточної успішності).

1. Поточний контроль. Бали, отримані впродовж семестру, за видами навчальної діяльності розподіляються так (розподіл орієнтовний):

- робота на практичних заняттях (відповіді, виконання практичних завдань, а в разі їх пропусків з поважної причини – індивідуальні співбесіди на консультаціях за темами відповідних занять) – до 70 балів.

Присутність на лекціях і практичних не оцінюється в балах. Пропуски занять підлягають обов'язковому відпрацюванню в індивідуальному порядку під час консультацій. Пропущене заняття має бути відпрацьоване впродовж двох наступних тижнів, при тривалій відсутності студента на заняттях з поважної причини встановлюється індивідуальний графік відпрацювання пропусків, але не пізніше початку екзаменаційної сесії.

Студент, який повністю виконав програму навчальної дисципліни і отримав достатню рейтингову оцінку (не менше 35 балів), допускається до підсумкового контролю з дисципліни.

2. Підсумковий контроль Підсумковим контролем є диференційований залік. Він здійснюється відповідно до вимог «Положення про організацію освітнього процесу в Національному університеті імені Юрія Кондратюка»

17. Методичне забезпечення

1. Методичні рекомендації до самостійної роботи студентів з дисципліни «Психологія адиктивної поведінки» для студентів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 053 «Психологія». Полтава: Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка», 2024 р. 24 с.

18. Рекомендована література

Базова

1. Життєві кризи особистості: навчальний посібник / О. О. Байєр. Дніпропетровськ: Вид-во Дніпропетр. нац. ун-ту, 2010. 244 с.
2. Наугольник Л. Б. Психологія стресу: підручник / Л. Б. Наугольник. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2015. 324 с.
3. Максимова Н. Ю. Психологія адиктивної поведінки. Навчальний посібник – / Максимова Наталія Юрьевна. – К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2002. – 308 с
4. Пушкар В.А. Психологія адиктивної поведінки: Методичні рекомендації до курсу «Психологія адиктивної поведінки» для студентів IV курсу спеціальності «Психологія». – Чернігів: Чернігівський національний педагогічний університет імені Т.Г.Шевченка, 2010. –84 с.
5. Мостова Т. Д. Психологія адиктивної поведінки, Одеса : Астропринт, 2022. 67 с.
6. Карамушка Л. М., Бондарчук О. І., Грубі Т. В. Діагностика перфекціонізму та трудоголізму особистості: психологічний практикум / Л. М. Карамушка, О. І. Бондарчук, Т. В. Грубі. – Кам'янець-Подільський : Медобори-2006, 2018. – 64 с.
7. Мудрик А. Б. Психологія залежної поведінки : навчальний посібник / Алла Богданівна Мудрик. – Луцьк : ПП Іванюк В.П., 2022. – 236 с

Допоміжна

1. Бондарчук О.І. Психологія девіантної поведінки : Курс лекцій / О.І. Бондарчук. – К.: МАУП, 2006. – 88 с.
2. Практикум із групової психокорекції: підручник / О.О. Прокоф'єва, О.В. Ковальова, Г.Б. Варіна, О.В. Кочкурова. Мелітополь: Видавничо-поліграфічний центр «Люкс», 2020. 465 с.
[Електронний ресурс] Режим доступу: <http://eprints.mdpu.org.ua/id/eprint/10936/1/ПРАКТИКУМ%20%202020.pdf>
3. Психологія девіантної поведінки особистості : навч. посіб. / МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини ; уклад.: О. Д. Сафін, С. П. Байда. – Умань : Візаві, 2021. – 202 с.
4. Психосоціальна допомога в роботі з кризовою особистістю : [навчальний посібник] / наук. ред. та керівник проблем. групи Л. М. Вольнова. К.: В-во НПУ імені М. П. Драгоманова , 2012. 275 с.
5. Радченко С.М., Кабанцева, А.В. Медико-психологічні аспекти реабілітологів в психоневрології. Conference Proceedings of the XXIX International Science Conference «Science, Theory and Practice» (June08-11, 2021). Tokyo, Japan. [Електронне джерело]. Режим доступу: <https://books.google.com.ua/books?hl=uk&lr=&id=s7kyEAAAQBAJ&oi=fnd&pg=PA311&dq=медична+психологія+та+психотерапія&ots=XK0PQ7GLwu&sig=fH0UPqcN2bNDjD->

[2noqlc2n0FA0&redir_esc=y#v=onepage&q=медична%20психологія%20та%20психотерапія&f=false](#)

6. Христук О. Л. Психологія девіантної поведінки: навчально-методичний посібник / О. Л. Христук. – Львів: ЛьвДУВС, 2014. – 192 с.

19. Інформаційні ресурси

1. Дистанційний курс навчальної дисципліни «Психологія адиктивної поведінки»: <https://dist.nupp.edu.ua/course/view.php?id=6297>